

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 13

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК

Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 31. марта 1902

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио др. Данило Трбојевић.

(Наставак.)

VII. Праведност.

Ако је међу два човјека завладала неслога, то се она, на сваки начин, мора уклонити, јер не само што никоме не користи, већ свакоме шкоди. Како је међу тим она могла настати или хотимице, т. ј. с вољом оба двојице оних који се свађају, или нехотице, т. ј. без њихове воље, мораће, разумије се само по себи, у сваком од тих двају случајева бити и други начин, да се уклони. Ако су се њих два хтјели посвадити, тешко да ће се хтјети сами измирити, већ ће их морати мирити други; нијесу ли се пак хтјели свађати, биће им жао, што је свађа и настала, те ће сами, без туђега настојања, гледати да се измире.

Промотрићемо најприје први случај. Будући да се неслога и свађа не миле, мораће се, наравски, уклонити. А то ће моћи бити само тако, ако се оно зло (или добро), које је од једнога од њих потекло, поврати к своме извору. Тако ће се опет

вратити оно стање, које је прије тога било, а које је сада измијењено. Што год је н. пр. учинио Петар Павлу, то ће бити све једно, као да је учинио сам себи, јер ће му се то, што је учинио, морати да врати баш онако и онолико, како и колико је он учинио. Ако се с њим напашали, биће „каква шала, онаква и одпашалица“, ако ли га је поздравио, „какав поздрав, онаки и одздрав“. „Како год ко — н. пр. — са мном, тако и ја с њим“. „Ко мени: добро јутро! ја њему: добра ти срећа!“ А тако ће и сваки други. „Како кому напијеш, онако ће ти отпити“. Будући да на овај начин све, „што год ко дјела, преда њ пада“, то за право „што год ко чини, све себи чини“. За то и онај, „ко што тражи, то и нађе“, „ко што чека, и дочека“, „ко што посије, и пожње“. „Себи ореш, себи сијеш, себи влачиш, себи ћеш и жети“, и по том „како простреш, онако ћеш и лежати“, и „како удробиш, онако ћеш и кусати“. Ето тако је „сватко свој пријатељ и непријатељ“, јер сваки онај, „ко добро чини, боље дочека, а ко зло чини, горе дочека“. Увијек се на име и свакоме дава „мило

за драго“, а „жао за срамоту“. „Зло чинити, а добру се надати није могуће“, јер никада „зло добра донијети не ће.“ С тога и онај, „ко зло чини, нек се добру не нада!“ Такав је човјек сам крив својој несрећи, „сам је собом грану подсјекао“, и доиста, „нико човјеку горе не чини него он сам.“ Како на име „свако зло има свој устук“, и најмање као и највеће, тако и „ко се другоме за што руга, оно ће му на врат доћи“, „ко другога вара, и њега други“ варају, „ко за туђом вуном пође, сам острижен дома дође,“ као што и сваки онај, „ко другоме јаму копа, сам ће у њу упасти“. У опће може се рећи, „ко о злу, тај и по злу,“ а то је и са свим праведно. „Ко зло ради, ваља зло и да дочека“, и „ко иде на зли пут, ваља да га и нађе“, да би тако сваки, који је „пас био, паски и прошао“. За то, ако ти је н. пр. кућа изгорјела, не треба да дуго тражиш кривца; „наднеси се над воду, па ћеш видјети, ко те је запалио!“

Будући да тако сваки, „ко зло чини, и дочека“, док се онај, „ко добро чини, не ће кајати“, здрав разум учи нас свакога: „Што нијеси рад, да ти други људи чине, не чини ни ти никоме, а што жељеш, да теби други људи чине, чини и ти свакоме!“ С тога, „ако хоћеш да се о теби говори добро, о никоме не говори зло,“ јер „ко бесједи, што хоће, мора слушати, што не ће“. „Поштуј старијега, и тебе ће млађи!“ Знате, да је увијек „каква служба, онака и плаћа“, за то и најприје сам „послужиши, — послужен будеш.“ „Покучи, докучи“, т. ј. реци „најприје *нај*, последије *дај*!“ У опће, „мјером, којом продајеш, ваља том и да купујеш“. Не смијеш никада сметнути с ума, да „свака узбрдица има своју низбрдицу“, те да, „колико је низбрдица, толика и узбрдица“ има. „Колико је од моје куће до твоје, толико је од твоје до моје“. Ако хоћеш дакле да ја дођем к теби, потруди се ти прије к мени! Учиниш ли ми какво добро, не ће ти бити труд за бадава; мора ти се платити.

Што се тиче питања: Ко је властан и ко има право, да опет заведе оне при-

лике, које су прије биле, а које су се чином (добрим или злим) једнога између обадвојице параца измијениле? — морамо одговорити, да се за тај посао има у главном одабрати оно лице, које ће моћи најправедније просудити оно, што се збило. Јер пак „нико сам себи судија не може бити“, и јер „нико не може бити и судач и парац“, јасно је, да оно лице, које ће судити, може бити само неко, којега се ствар та ништа не тиче, те због тога и може да је беспристрасно и праведно просуди и процијени.

Ипак се може у једном случају допустити, што више, и препоручити, да пређашње стање поврати један од двојице параца, и то онај, којему је нешто учињено, ако је то „нешто“ било добро. Тако н. пр. „кокош воду пије, а на Бога гледа“, а ради то, по мојем суду, из захвалности. Та је захвалност биљег поштења, те нам јамчи, да „ствар не луду дарована драго је продана“, јер за поштена човјека „и давати и узимати све је посао“. С тога ако ћеш да будеш поштен, буди захвалан за добро, које ти се учини, и „чим изијеш туђу кокошицу, одма своју вежи за ножицу!“

Захвалан буди, јер је незахвалност црна мана, и незахвалан је човјек као прасе! „Кад се прасе најдере, оно корито превали“; тако и незахвални људи, „кад се накусају, онда се ругају“. Тако незахвални могу бити још само пас и гуја. „Ја псето из бунара вадим, а оно ме уједа;“ — „то ми је захвалност!“ Исто тако „угриј гују у њедрима, да те уједе за срце“, баш као што и „зао човјек с тобом једе и пије, а јаму ти копа“. Није то ни најмање лијено, кад се ко код тебе наије и напије, па „оде, а ни хвала, ни да Бог помогне“. Па не треба да се наије и напије, а онда истом захваљује. И за мале ствари треба бити захвалан, једнако као и за велике, јер „ако није хвале на ораху, није ни на товару“.

Него и ако се може допустити, да добро врати онај, који га је и примио, не смије се ни по што дати да он сам и зло враћа. „Ласно се — на име — добро заборава, али зло мучно“, те

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ће по том и онај, којему је зло учињено, особито, ако је то зло било велико, увијек га имати на памети, мислећи: „Ако је мука трпљети, није памтити“. Уз то ће настојати, како би то зло вратио, како би се осветио. А то ће му бити доста лако, свакако лакше него повратити коме какво добро. Јер „тешко ми је вратити ономе, који ми добро учини; ако ми зло учини, лако ћу му вратити“. У тој превеликој жељи за осветом, која се најбоље огледа у познатом несретном увјерењу: „Ко се не освети, он се не посвети“, и обичној пријетњи: „Искриваће он то,“ он дуго не премисља, како ће се осветити. Њему је главно, да се освети — особито ако се свети због проливане крви, јер „крв заспати не може“, — а како ће то бити, њему је сасвим споредна ствар. Наравски, да у својој жељи, која може да пријеђе и у страст, лако заслијепи и у наглости редовно прекорачи праву мјеру. Ово прекорачивање и јест главни разлог, за што освета не ваља. За онај на име сувишак зла свети се опет онај, којему је освета учињена. Али јер опет и овај радо прекорачи мјеру, то нема освета ни краја ни конца, већ зна, гдје се угнијезди, ићи с кољена на кољено, док се год не истријебе обје странке, које у таквој освети живу. Тога ради, драги моји гости, не освећујте се пребрзо, јер „брза освета готова штета!“ Не освећујте се у опће, јер „крв се крвљу не умива него водом!“ Немојте никада „мак на конач гјерати“, јер „свашта не ваља на крај ишћерати“!

Будући да освета никако не ваља, а ипак треба да се „зло злим гјера“, и да „сваки гријех има своју покору“, мора свакако бити неко, ко ће зло вратити, и ако не онај, којему је учињено. За то су најзгоднији поштени људи, којих се иначе свађа, која је међу овом двојицом настала, ништа не тиче, али који ипак, и то баш због тога јер су поштени, те свађе никако не трпе, већ хоће да што прије поврате мир. Они ће, пресудивши сам зао чин, гледати да одреде казну, и то, обзиром на саму праведност, управо онакву и онолику, колика је била кривња. Кривња ће бити према казни као узрок према пошљедици.

И како ни један узрок не може бити без пошљедице, тако ни овај узрок, на име кривња, не ће моћи без ње опстати; а с друге стране „дигни узрок, дигнићеш и гријех.“ За то се не ће ни једному кривцу смјети опростити, јер „ко злима опрашта, добрима шкоди“. Шта више, не ће се смјети кривац ни жалити, јер „ко крива жали, правом гријеши“. Кад би му на име, мјесто да га казниш, учинио добро, ти би се послѣје покајао, јер „учини злу добро, да ти злијем плати“, и „свјеси објешењака, да он тебе објеси“.

Међу средствима, којима се казни, заслужује, особито због мањих прекршаја и у породицама, прво мјесто ријеч. За многога и многога „пријекор је грђи од смрти“, особито за старе људе. Због тога „пса покарај, покарај вука, а не покарај човјека стара!“ Онај пак, кога „од кара глава не боли,“ и „ко се ријечи не боји, не боји се ни батина“, која је обично друго средство, али истом послѣје шиба. Доиста, „шиба је у рају расла“, док видимо, како је „љескова маст чудотворна“, те и онога на добар пут наводи, ко иначе не би баш био вољан њим поћи. По готово је многи за то употребљују, што „шиба не ће убити никога“. С тога многи и препоручују: „На прето замахни, а дјевојку удри!“ Ако је међу тим кривња јако велика, то онда треба, како „на љуту рану љуту траву“, тако и због тешка гријеха одузети слободу, што по ријеч „одсећи коме руке“. Имаће ово осим тога, што ће за тежу кривњу бити и казна тежа, и ту добру пошљедицу, што такав човјек не ће више моћи, све ако би и хтио, онако зло дјело радити, као што га је већ урадио.

Ово настојање, да се више не гријеши други је разлог, на који се такођер треба обазријети, кад се казна одмјерава. Како се и „враг бата боји“, тако ће и многе људе страх задржати, да не погријеше. По том, а и за то што би превелика казна више кога огорчила, него ли ублажила и тим поправила, требаће и казну донекле ублажити. С тога н. пр. и „не ваља онога карати, који се сам кара“.

Треба имати на уму, да су „и најбољи гријешили, ал' су се покајали“, па тако може кајање и многога од нас сачувати од даљег гријешења, само ако се истински и искрено покаје. За то и не смију казне никада бити преоштре, јер обично, што „више кара, више квара“. Казне, истина, морају бити *праведне*, али уједно и темељити се на *љубави* према ономе, кога казимо. У том случају не ће то бити више чиста правда, али ништа за то. „Од више велика правда велика је неправда“. Само тако ће моћи бити они, који се туже, до суда, али само „до суда крвници, а од суда као — браћа“.

Чули сте ~~се~~ више пута од мене у цркви, гдје сам гријех испоређивао с дугом. А и јесу они слични међу собом. Јер што је друго гријех него ли дуг, док ми се оно, што сам згријешо, мора вратити једнако, као што се мора вратити и оно, што ко узјами. А да се „дуг мора платити“, то је јасно свакоме од вас, јер је „дуг неплаћен гријех неопроштен“. Од тога је враћања у осталом двострука корист: 1) што се тим ослобађамо дуга; „дуг је — на име — *збо друг*“, и сваки „ко је дужан, тај је тужан“; а 2) што је на неки начин „дужник добар туђему тобоцу господар“, док се може у нужди опет повратити и добити, колико му треба. За то не ваља да когод, „докле проси, медна уста носи, а кад враћа, тад плећа обраћа“, већ сваки рађе „лези без вечере, да устанеш без дуга“. Јер и ако је „слатко папати, ал' је грко плаћати“, док онај ништа „не има платити, ко није дужан“. „Докле је год дужник жив, дуг је на ногу.“ Што више, он ни са смрћу дужниковом не престаје, него све „ако дужник умре, дуг на ногу остаје.“ Он ће као тежак терет и право проклетство остати на његовој сирочади, а то је веома слаба баштина, мало не слабија од сваке друге, коју им је он био кадар оставити.

Ово, што рекох о дугу, вриједи за онога, ко је дужан. Али и онај, коме се дужно, мора пазити на неке ствари, да се не огријешо. И ако се „зајам дава, да се враћа“, опет не ваља превисше пазити на онај час, кад дуг треба повратити.

Није за главу, може се малко и причекати, док не дође боља згода, јер „згода дуг плаћа“. По готово ваља пазити на то, да камате не буду претјеране, јер нарочито „каматник душу губи“.

Треба ли да вам још истичем вриједност правде? Ја мислим, да то није нужно. „Кривина је велик гријех, али јој је правда лијек“, јер мјесто свађе и неслоге заводи опет мир и слогу. Истина, у већини случајева није то могуће постићи без боли, али за право, „који прст правда одсијече, тај не боли“. Због тога и хоће сватко правду, а неправде нико не трпи. „Правда народе подигне, а неправда их потре“, и доиста, „ако правда не помаже, кривда не ће помоћи“. А мила нам је правда осим тога, што нам је толико корисна, и за то, јер нам је љубав према њој тако рећи прирођена. С тога ћете и чути често, гдје се који члан задруге, која се подијелила, гласно тужи: „Није ми жао на мало, него на криво.“ Не жалости њега на име толико, што је претрпио штету, добивши мањи дио, него ли мисли да му припада, колико оно неугодно осјећање, што му је учињена кривица. (Наставиће се.)

С л о в о

на литургији пређеосвећених дарова.

Прот. А Горскій.

Свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ свѣтъ.

Речи ове сећају вас овога часа особитог, свечаног обреда, при којем их служитељ олтара изговара, обреда, који се свагда не понавља на православном богослужењу. Оне вас опомињу на свештеника, који излази из светилишта са запањеном свећом и задимљеном кадионицом. Како је мало пре пред овим гласно изговорио скупљеноме народу: *прѣмѣдростъ*, — да би означо, да обред и реч његова има особит, дубок значај. Како је мало пре још изрекао: *прости*, — т. ј. позвао, да при молитви стојимо, — и најпосле, како одма излази пред нас са свећом и кадионицом, — и како сва црква ничице пада пред часним знамењем, при изговарању речи: *свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ свѣтъ*.

А шта то значи? Пре него што почнем објашњавати овај знаменити обред, мислим да је нужно опазити, да се, као што сведоче стари споменици црквеног богослужења, овај обред није свагда на овај начин свршавао. Значај ових старих обреда разјашњује нам оно, што се пред нашим очима свршује. Знаменити тумач православног богослужења, архијерејски солунски Симеон сведочи, да се у његово време т. ј. пре четири стотине година, обред овај свршавао свако:

Пре свега, примећује, да први вход свештеника из олтара на вечерњу, сједињеном са литургијом пређеосвећених дарова, свршавао се без свећњака, и браћа, пошто се спусти сутон вечерњи, остали су без светлости. Но кад се почне читати из књиге Битија, свештеник, или, место њега, ђакон, пре него што се свећњаци запале, излазио би из олтара с кадионицом и запаљеном свећом и прошао страном кроз цео храм, а када се сврши читање из књиге Битија, опет се показивао на улазним вратима храма, чинио је крст кадионицом и изговорио: **прѣмѣдростѣ, прости. Свѣтъ Христовъ просвѣцѣлетъ свѣтъхъ.** За тим је улазио у олтар и тада се тек по обичају запалиле свеће по свој цркви.

Из овога описа јасно је, да цео овај обред стоји у тесној вези са осветлењем храма. Пре тога није било у храму запаљених свећњака; светлост се износила из олтара, страном ју је преносио до уласка у храм, а затим свечано уносио у храм, и најпосле у свети олтар. За тим су одма сву цркву осветлили.

Но обично и нужно за време богослужења, тако званог светилничког, и према времену дана паљење свећа не би дало цркви тако свечан изглед. Отуда браћа, која су мирно седела и слушала читање, нису морала устати пред обичним светилничким. Ову не чулну светлост, уносили у храм, назвао је свештенослужитељ светлошћу Христовом, када вели: **свѣтъ Христовъ просвѣцѣлетъ свѣтъхъ.** Светлост чулна била је овде символ светлости духовне.

У доцније време, као што је познато, неки су се делови обреда изменили. Време, када се свршује, морало је бити и назива се по црквеном правилу — вечерње, но сада се већим делом свршује на првој половини дана. Већ само због тога обред је изгубио део своје величаности, све кад би се и свршавао по пре-

ђашњем реду. Сада не пале свеће са појавом свештенослужитеља на вратима храма, но много раније; и светлост не уноси са двери храма у олтар него је износи на вратима олтара пред народ, изговарајући оне исте речи, које је и пре изговарао.

Но са изменом неких појединости није се изменио смисао свештенодјелства. И народ, који ничице пада, при том свештенодјелству, самим тим метанисањем признаје, да га поражава величина његовог духовног значења.

Може бити, да ће когод запитати: кад се тај обред свршава само на вечерњу, то зашто се он не свршава на обичном свакидањем вечерњу или барем при свечанијем вечерњу у очи особитих празника црквених? — Зашто се свршује само у време св. четрдесетнице, па и онда само, кад се спаја са литургијом пређеосвећених дарова?

Ова питања наводе нас, да се винемо у даља времена, да потражимо нека сведочанства, која ће нам изнети историјски развитак ових обреда још из оних времена, кад се о св. четрдесетници спремали многи, да приме св. крштење. Св. четрдесетница беше најбоље и најзгодније време за примање св. крштења. Крштење у смрт и погреб Христов, који је за нас страдао, може пасти у исто време, кад и дани страдања и смрти Господа нашег Исуса Христа. Крштење се с правом називало и назива просвећењем — светлошћу Јеванђелском; крштени се називају **просвѣщенными** (Јевр. 6. 4. 10. 32.), оглашени, који се спремају за крштење — приправницима к просвећењу. Познато је, да је црква, осим свагдањих молитава за оглашене, приносила за њих за време св. четрдесетнице још засебне молитве. Оглашени могли су бити на почетку литургије, за време читања из св. књига и поуке, која је за њим долазила, за тим, после молитве верних за њих и добив благослов од свештенослужитеља разилазили су се. Они, који се спремали к просвећењу крштењем, добијали су засебне поуке у вери и тада, после молитве верних за њих и благослова, били су отпуштени. Познато је и то, да су сви они стајали или у притвору храма или пред вратима његовим. — И тако, због доласка његовог да слушају читање и поуку, после свршетка молитве за њих, и поделења им благослова, морао је свештенослужитељ одслужити ово тајанство при-

лажење са свећњаком к вратима храма. Оно је значило, да је Исус Христос благоволео бити светлошћу и за њих, јер је Он истинита светлост за све, који верују. И служитељ цркве изговарајући: **свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ свѣтъ**, — као да би говорио онима, који су стајали пред вратима дома Божијег; приближите се к Њему и ви, који чамите у тами и сени смртној. **Свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ свѣтъ**.

Ето зашто се овај обред вршио баш о богослужењу за време св. четрдесетнице — Сад је јасно, какво дубоко значење је морао имати тај обред за верне и за оне, који су се спремали да буду верни. Означавајући постанак његов уједно смо се морали додирнути и значења његовог; но важност његова побуђује нас да уђемо још у неке појединости.

Вечерње с којим је сједињена литургија пређеосвећених дарова, сећа нас установљења вечерњег свештеног обреда још у скинији старозаветној. Осим обичног принашања жртве, морао је свештеник сваки дан запалити у светилишту светилник са седам свећа, које су гореле сву ноћ. То није било ради потребе оних, који слушају пред скинџом: јер нико није смео улазити у светилиште осим свештеника, а ноћу нису никаква свештенослужења у скинији свршавали. Ова светлост у светилишту имала је чисто духовно значење. Она (нам) је показивала стан Бога у светлости неприступачној, то, да у **Отца свѣтловъ нѣсть промѣненіе или проложеніа стѣнь**. (Јаков. 1. 17.), нема промене светлости и таме него свагда светлост. Она је подсећала на светлост закона, која је дана Израилу и која се чува за завесом, на то, да **заповѣдь Господња свѣтла, просвѣћајуцаа очи** (Пс. 18. 9.). Она је подсећала на светлост, која просвећује сваког човека, који се роди, коју изчекиваху пророци и цареви и која се открила у цркви — у седам дарова Духа Светог. И тако, старозаветна установа јесте преобраз Новог Завета, наступило је најпосле жељено време за све: **свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ свѣтъ**. И за означање тога проносили су светлост из олтара к вратима храма натраг у светилиште.

Тај обред, као што знамо, свршује се између два читања из Старог Завета. На богослужењу за време св. четрдесетнице увек се чита из Старог Завета. На вечерњу чита се

из књиге Битија из Прича; на часовима чита се из књиге пророка Исаије. — Осим тога псалми се прочитају преко седмице двапут. Међу тим се за време поста из Новог Завета ништа не чита. Таково устројство сагласно је са духом подзаконе строгости, какве и треба грешнику у време поста. Онај, који је изгубио због грехова благовољење Оца Небеснога, мора осетити у души терет подзаконог стања и због тога већма се хранити речју старозаветних пророка. — Но за олакшицу тог терета нужна му је и ванредна светлост Јеванђелске благодати. И гле између две старозаветне поуке, сева муња — светли луч Јеванђеља; грме речи о светлости Христовој. Каква је то светлост? То је — **свѣтъ тихій, свѣтъ сватыхъ славы, свѣтъ Безсмѣртнаго, Отца Небеснаго, Свѣтаго, Блаженнаго**. То није страшна светлост и огањ Синајски, но тиха светлост Помиритеља Бога и људи, која се тихо разливала из Јерусалима у Јудеју, од Јудеја к језичницима, из једног краја у други, од једног народа к другом, из века у век, и свуда уносећи собом мир, просвећење, светињу, блаженство. **Свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ свѣтъ**.

Ово кратковремено, тихо јављање светлости Христове не опомиње ли вас на прво такођер кратковремено и тихо јављање Сина Божјег на брегу Јордана, пошто је провео четрдесет дана у пустињи, када је само општровидни поглед Јована приметио и показао у њему **Агнца Божија, вземлюцаго грѣхи мѣра**. (Јов. 1. 29.)?

Он ћути, но ученици његови проповедају. **Свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ свѣтъ**. У старој се цркви, после првог читања из књиге Битија, држале поуке, како би старозаветне списе разумевали у духу Јеванђелском. Вама су познате многе беседе св. отаца, који су, користивши се овим часовима, истумачили књигу Битија. Вама је познато, каквом су дубином и опширном ученошћу и у исто време каквом великом богословском ученошћу и духом Јеванђелским испуњене беседе св. Василија Великог на шестоднев, које је он говорио у почетку поста, јутром и вечером. Сећате ли се како је св. Василије, проповедајући о првом дану створења света, после вечерњег богослужења, завршио беседу своју молитвом: „Отац истините светлости, који је украсио дом светлошћу небесном, просветлио ноћ блеском огња,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

спремно нама мир будућег века у духовном и вечном свету, нека просветли срца ваша к познању истине и нека сачува живот ваш неоскврњен, дајући вам **АККО КО ДНИ БЛАГООБРАЗНИ ХОДИТИ**, па да засијате као сунце пред светлошћу светих, пред Христом, Кому нека је слава и држава у векове векова“ (Слов. 2.).

Ничим бољим не можемо и ми завршити своју беседу него том молитвом. — Још нисмо исцрпели цео смисао свештеног обреда, на кога смо обратили пажњу. Но ако Господ дозволи, проговоримо још о њему. Међу тим стављам вам питање: како би сада помоћу сувремене науке, но на основу речи Божје, могуће било у црквеним поукама поучавати о почетку и устројству света тако, како би и сада светлост Христова надмашила таму лажног мудровања човечјег? — Амин.

Превео **Ст. Дејановић.**

Меморандум у питању манастира, поднесен Његову Величанству Цару-Краљу Францу Јосифу I.-ом.

(Свршетак.)

Услед раздељења Јерархије на двоје год. 1864. и идућих година постала је актуалном подела црквенога иметка, као и ових манастира, који беху непрекидно у заједничком поседу грчкоисточне заједничке цркве и народа, но који год. 1691. у смислу наведене дипломе блажене успоме-не краља нашега Леополда I. беху *привремено* дати у администровање патријарсима, без да су било патријарси било српска црква задобили право власништва над овим манастирима; — но таква интенција није ни постојала никад.

Та привременост изилази ван сваке сумње из наведене дипломе леополдске и односно из текста њезина (20. августа 1691.) новoga издања сачињеног кр. угарском Куријом, у којој се декретовало ово: „*Стараћемо се и да уведемо српски народ у његова пређашња места становања*“. Из тога изилази да пре доласка Срба беху манастири у искључивом власништву других православних народа.

Год. 1864. исто тако само привремено беху те цркве и манастири пуштени под

тадању српску црквену јурисдикцију, пошто се у наведеном Највишем отпису од 29. децембра 1864. Nr. 8642.I., декретовало ово: „*Bis zur förmlichen Übergabe der rumänischen Pfarrgemeinden in den gr. or. Diöcesen von Temesvár und Verschetz an die rumänische Metropole. beziehungsweise an die betreffenden Bischöfe, haben dieselben unter der bisherigen Kirchlichen Leitung zu verbleiben und dieser gegenüber alle Obliegenheiten wie bisher zu erfüllen.*“

Пошто је дакле потреба поделе утврђена у начелу, право румунске цркве да покрене предају манастира на земљишту, Румунима настањеном, беше у опће признато већ у горе наведеном Највишем отпису, који је следовао Највишем автографу.

Потраживање своје у том погледу румунска је црква, односно делегација у своје време и нотификовала српском Конгресу и предложила један тако природан и правичан начин поделе, у смислу којег је сагласно са интенцијом, израженом у Највишем отпису, — осим једнога манастира, који потпада под румунску епархију арадску, на име манастира Ходош-Бодрога, тражила путем пријатељскога споразума још и 3 (три) манастира (Бездин, Сенђурађ и Месић), који налазећи се на земљишту, на којем има превагу становништво румунско, баш и на основу тих географских, односно етнографских одношаја припадају јурисдикцији митрополије румунске.

Српска пак јерархија, на неизмерну нашу жалост, ставила се у том погледу на апсолутно негативно становиште, и ослањајући се на неоправдану претпоставку да су све те манастире основали наводно Срби и против историјских факата и највише очинске интенције, изражене у наведеном Највишем краљевском отпису, у смислу којег сте се Ваше Величанство најмилостивије смисловали упутити српски црквени Конгрес да учини споразум *и у погледу манастира*, — шта више и у начелу перхоресковала је поделу манастира и тако због непромењеног и непромењеним доказаног апсолутно негативнога држања и непоколебљивости српске сестринске цркве остао је без успеха и новији и последњи покушај споразума од 1879. г. од стране

Конгреса у Сибињу под блаженим бившим архиепископом и митролитом *Мироном Романом*.

Српски Конгрес не само да није наклоњен да уступи нашој цркви ма један манастир, него је хтео да рекламује и једини манастир (Ходош-Бодрог), који је остао под јурисдикцијом румунском! Тако је пријатељски споразум, толико жељени од наше стране и покренути у више прилика, остао без успеха до данашњег дана.

У јужним деловима наше државе постојали су многобројни манастири грчко-источни, али, пошто је један део њихов уништен од Турака, а други део секуларизован у прошлом веку, — данас још постоји само 25 манастира (матера) и неколико кћери (филијала), делом на земљишту Хрватске, у Срему, делом у Бачкој, делом у жупанијама Торонталској, Тамишкој и Крашо-Северинској; на земљишту те три последње жупаније има шест таквих манастира, наиме Бездиан (на земљишту општине Мунаре) и Ходош-Бодрог на земљишту румунске грчко-источне епископије Арадске, манастир Сенђурађ, Златица, Војловица (у хатару општине Старчево) и Месић на земљишту румунске грчко-источне епархије Карансебешке. Овамо се може прибројати и мали манастир — кћи (скит) поред Базијаша.

Отуда румунска грчка-источна црква — ма да би могла потраживати поделу свих православних манастира, — ипак, имајући у виду становиште, означено Вашим Величанством као мерило, погражује само оне манастире и њихове земље, који се налазе с леве стране Тисе на земљишту, настањеном у великом делу Румунима („inmitten eines romanischen Bevölkerung gelegenen Klöster“), и баш зато они (манастири) и по природи ствари и по одређењу манастира — интенција Највишега краљевскога наређења од г. 1864. — као и у смислу директивних начела, декретованих у пакту карловачком у погледу т. зв. „*местовитих општина*“, треба да се сматрају правом природне компетенције и правом одељене румунске цркве.

Такови су пак манастири — који се налазе на земљишту, настањеном еминентно

народом румунским — манастири *Месић*. Манастир *Сенђурађ* и *Бездин*, који стоје под администрацијом и јурисдикцијом црквеном српскога епископа Вршачкога, односно Темишварском.

Битна околност, да је православно становништво општине Месића и Мунаре (у којег се хатару налази манастир Бездин) чисто румунско, општине Сенђурђа и других општина из околине пак у преваги румунско, јесте ствар опће позната, — јер то доказују подаци званичнога државнога пописа.

На два манастира, споменута на првом месту, на основу чисто румунскога становништва њихова земљишта, црква румунска не само да има оправдано потраживање, него они треба баш да сачињавају неопходно саставни део гр. ист. епархије Карансебешке, која не имајући баш ни један манастир не може да испуњава филантропско-хришћанско посланство на свом земљишту, да себи одгаја монашко свештенство — из којег реда треба да се бирају и епархијски епископи, — те се налази у таквом принуђеном стању, да мора своје верне, који желе да се одаду на монашки живот, да шаље у манастире страног земљишта, односно да себи доводи монахе из страних места.

Као што се из горе наведенога може констатовати, јерархијско оцењивање и подела територијална, контеплована 1864. г. од Вашег Величанства на тако родитељски начин, остала је неиспуњена у погледу једнога знаменитог и важнога дела црквенога иметка т. ј. манастира, те с тога, да би епохално и величанствено дело Вашег Величанства могло добити достојан својој племенитој сврси завршетак и санкцију, безусловно је потребно, да се на крају испуни та празнина, т. ј. да се још административна подела манастира и црквенога иметка, који тамо припада, извршењу приведу.

У погледу те територијално поделе узели смо пут, који сте Ваше Величанство у наведеном Највишем отпису, односно у Највишем комитивном автографу милостиво означили, изјавивши да сте сва питања у вези са организовањем румунске Митро-

полије изрично милостиво ресервовали својем наређењу. („Alle sonst mit der Konstitution der gr. or. romänischen Metropole verbundenen Angelegenheiten haben Seine k. k. Apostolische Majestät ausdrücklich Allerhöchst Ihrer Entscheidung vorzubehalten geruht“).

Кад се дакле усуђујемо да изиђемо пред Ваше Величанство са нашом најпозивијом молбом, нас побуђује на то не само изражена Највиша воља Вашег Величанства, него и уверење, да је — пошто за решење таковога јавноправнога питања, које стоји у вези са организовањем наше јерархије, није инвестован сфером надлежности ни један јавни ауторитет, — једино Ваше Величанство позвано да најмилостивије донесе таква наређења. Славни предак Вашег Величанства: цар и краљ Леополд I. беше онај, који је Највишом привилегијалном дипломом инвестовао тада српскога патријарха да може бити администратором и главом православних цркви и манастира, који се овде налажаху; само Ваше Величанство, као наследник славнога претка и донатора, можете бити дакле једино позвани и у праву да најмилостивије учините наређење, односно да учините да се приведе у дело јавноправно регулисање, које истиче из поделе јерархије, као и територијална подела манастира, која је остала још у неподељеном стању и која снада у оквир тога регулисања.

Таково је Највише наређење сагласно и са садашњим правним редом, када узмемо у обзир да су манастири и њихово имање строго црквене фондације, у погледу којих је Највише наређење и иначе ресервовано Најсветлијој личности Вашег Величанства.

Уз то, пошто се законодавство није постарало за форум надлежан у спорним питањима, која могу да се појаве у погледу јерархијске администрације и јурисдикције, — као што је и ово питање о припадању манастира, — у оскудици тога форума румунска црква из домовине, у погледу манастира оштећена све до данашњег дана, осећа се директно позвата и принуђена животним својим интересом да се ради најмилостивијег санирања тога старог грамамена са хомагијалном љубављу

и непоколебљивим поверењем обрати најпозивијем на свога Величанственога Господара, којем и иначе има своју екзистенцију да захвали.

На основу овде набројаног долазимо дакле у име грчко-ист. румунске Митрополије из домовине: грчко-ист. митрополит румунски из Сибиња, као поглавица њезина, и потписани епископи, представници епархије Арадске и Карансебешке, које под ту цркву потпадају, услед одлуке и упутства, датога у том предмету од румунске конгресуалне делегације, да предамо Вашем Величанству нашу најпозивију молбу, да у вези са често наведеним Највишим автографом од 1864. г. и у духу његову Ваше Величанство најмилостивије нареди извршење административне поделе грчко-источних манастира јужних делова (бивших банатских) у држави међу две грчко-источне координоване јерархије — поделе, која до данас није извршена, и инкорпорацију трију манастира, који се налазе на земљишту, настањеном румунским православним народом, наиме манастира Бездина, Сенђурђа и Месића заједно са дотационалним имањем њиховим, — митрополији румунској, односно епархији Арадској и Карансебешкој, које потпадају под ту митрополију, дакле прелазак њихов под јурисдикцију наше цркве, и да нареди најмилостивије да се манастирско имање административним путем преда горе спом. грчко-ист. румунским епископима.

У име цркве и народа нашега, свагда вернога Највишем Престолу препоручујући ову најпозивију молбу нашу очинској милости Вашег Величанства, нама у свако време указаној, остајемо са најхомагијалнијом верношћу

највернији поданици Вашег Величанства

Јован Меџан,

архиепископ и митрополит грчко-ист. румунски.

Николај Попеа,

епископ грчко-ист. Карансебешки.

Јосиф Голдиш,

епископ грчко-ист. Арадски.

Назарени не дремају.

(Свршетак.)

Ја мислим да је вредно, да и многи други дознаду, како се ту држао брат Лукић, те свакако да не чиним индискрецију, када из његова дотичнога писма наводим ово: „Могу Вам саопћити да је за овај мах долазак Пешутов у моју парохију остао безуспјешан по назарене, једно стога, што је наш српски народ овуда врло предан својој православној вјери, а нешто и стога, што сам одмах у почетку енергично устао против назаренства, те на први дан Духова изнио у проповједи, на темељу Ваше историје, постанак назаренске јереси, и испричао, ко су били назаренски апостоли и ко је ту „вјеру“ први донио међу нас. Да вам је било видјети, како су се збунили моји небоги парохијанци — којима је Пешут продао св. Писмо и дијелио књижице, а уз то помало говорио и против цркве, поста, светковања, светаца и поштовања икона — када су чули, које био Фрелих, Хемшеји, Бела, Калмар, Етеји, Ребрић! Да не ослаби први утисак, држао сам одмах сутрадан ванбогослужбену бесједу о поласку цркве, на основу Ваше књижице: „Како је наш деда-Живан оставио назаренство“, а поједине цитате дао да чита један од писменијих мојих сељака. Та је ванбогослужбена бесједа добро дјеловала, већ и стога, што су људи почели говорити, да им је он само зато рекао да не треба ићи у цркву, како не би сазнали, да у св. Писму са свим нешто друго пише, него оно што им је он говорио.“

Није ли дакле и ово непобитан доказ о томе, да нам те нове „књижевне“ работе назаренске грозном прете опасношћу? Брат Лукић је додуше знао да угаси пламен. Питање је пак велико, шта-ли би се све могло таквом незгодом десити у другој којој парохији!

Та узмимо само то у озбиљно процењивање, да претежан број нашега свештенства на дан данашњи и не зна, шта је и каква је та вера назаренска, откуда води порекла свога, каква су јој бар главнија начела, зашто се она у нас тако лако и тако нагло шири, како би нам се против ње ваљало борити?

Све су то од реда питања, не знаш која од ког важнија. Та у колико, ето, назарени — још увек не дремају: ваља и нас да пробуди већ

једном ровење црва тога, што нам, може се слободно рећи, просто живот подгриза! Дај, кренимо се и ми на отпор и мегдан против те злосретне најезде да са нехаја и нехата и немара нашега не претрпи вреда вера света спасоносна, и да нас, са дремежљивости наше, не прекору чак идућа поколења свете Цркве српско-православне!

Како би се пак најзгодније дало кренути против те сметењачке секте, ја сам, од своје стране многу коју рекао нарочито у расправи ми „Зашто се у нас назаренство шири и како би то могли спречити (специјално на стр. 146—167). Како су међутим ту књигу и сами свештеници наши врло слабо набавили (у нас и боље књиге врло слабо пролазе), то сматрам сходним, да и овом приликом изнесем, бар оне своје тадашње предлоге, које сам ја прилагодио нашим приликама према обрасцима из бербе рускога Православља против штундизма, а који би ласно могли послужити темељем и згодним правцем нашој одбрани против најезде нововерске.

Пре свега би се дакле могли установити „Зборови парохијскога свештенства“, и то у сваком подручном протопрезвитерату по један такав збор — са задаћом, да се на тима зборовима дотично свештенство светује о свиколиким појавама на овоме пољу, израђујући уједно и згодне мере против секте, и подстрекавајући се међусобно на што истрајније и обилатије делање у томе погледу. Ти би се зборови састајали, у седишту протопрезвитерова, дваред преко године (можда почетком маја и почетком новембра), и на њима би подносили свештеници, по старешинству службовања, своје писмене записнике и усмене извештаје, о томе: када и о чему су проповедали у цркви, и како сада стоји са развојем секте у парохији. Онима, који би из назаренства прелазили у св. Православље, слао би „Збор парохијскога свештенства“ „Очинску Посланицу“, (или „Духовну Посланицу“), у којој би им надлежни протопрезвитер, у име збора, саопћио радост са њихова повратка на пут истине, поздрављајући их очински у крилу једино спасавајуће Матере Цркве, и желећи им истрајности и мира до конца им живота мукотрпнога на земљи, под окриљем светога Православља, дивне и миле вере њихових прадедова. — Тачне и подробне извештаје о тим састанцима, са нарочитим истицањем успешнога

или безуспешнога рада појединих свештеника, имао би протопрезвитер слати епархијској духовној власти, знања и сходнога равнања ради.

Вредне, заузетне и у томе погледу тактичне свештенике, бар по двојицу или тројицу из свакога протопрезвитерата, ваљало би на тима зборовима прогласити „*Мисионарима протопрезвитератским*“, чија би дужност била, да бар по дваред преко лета оду у парохије, у којима се секта нарочито шири, а у којима су свештеници мање способни за какву јачу и смишљенију акцију против ње, па да ту држе народу у цркви сходне беседе, као и да *после литургије* одрже са народом, у *зборници цркве, општини или у школи* (никако у ком приватном стану или гдегод крај крчме!) „*ванбогослужбен побожан састанак*“, којом би приликом народу такођер ваљало проговорити коју озбиљну о назаренству и против назаренства, одговарајући на питања, која би слушаоци стављали, и разбијајући евентуалне смутње појединаца. По селима се св. литургија и тако, раније свршава, па би верни онда из цркве — место, као што се негде дешава, у крчму! — одлазили на те „*ванбогослужбене побожне састанке*“. — Ти би протопрезвитерски мисионари такођер подносили своје извештаје надлежном збору парохијскога свештенства. — Путне трошкове за те мисионаре могао би подмиривати епархијски фонд, а награђивали би се, после, рецимо, петогодишње одане и успешне службе, каквим одличјем (црвеним појасем и т. д.) од стране Епископове.

Клирикални би фонд имао да расписује сваке године по две мање награде, рецимо по 100 круна, за *одређене теме*, у којима би се за народ, простим и разговетним језиком изобличавало иноверно учење, и у којима би се, лако појмљивим начином, разматрала и непобитним доказима крепила нарочито она становишта учења православнога, која нововерци одбацују или изврћу.

Исто би тако могао клирикални фонд расписати и награду од једно 40 круна за израду краћег и разложнога „*Гласа православне Цркве к заблуделим нововерцима*“, у коме би јасним потезима такођер биле изложене све крупније назаренске заблуде (у мојим рабама нема „*миле ноћи*“ или „*слепе ноћи*“), попраћене сходним позивом, да се окану смутње и роњења против једино спасоносне вере пра-

вославне, већ да се врате у њено крило, а она ће их пригрлити раширених руку, радујући се њихову спасењу.

За оцењивање приспелих радова могао би се умолити професорски збор богосл. училишта у Карловцима.

И такав проглас, и оне евентуалне популарне књижице „ваљало би да издаје српска манастирска штампарија, те би се „*прогласом*“ поплавили крајеви, назаренштином јаче заражени, бесплатно; а књижице би се продавале по 10, највише по 20 потура. Право је, да и манастири принесу коју лепту на тај свети жртвеник.

За растуривање прогласа и књижица бринули би се „Зборови парохијског свештенства“, који би увек благовремено јављали манастирској штампарији, колико ће у томе крају требати дотичних примерака.

И баш би нарочито ваљало обратити пажњу и прионути око издавања тих популарних књижица. Јер се никаквим другим средством не могу у првом реду баш сами православни тако упознати са чистотом Цркве и са заблудом нововерском, као што би се могли упознати из таквих књижица, у којима би се сва спорна питања објашњавала у слогу популарну.

Такве су књижице, из много обзира, претежније и од самога усменога труда у хатар Православља. У усмену предавању проповедник много што-шта и заборави, или није ни био кадар, да сав нужни материјал покупи и правилно среди. Или и сами слушаоци до на крај разговора (из проповеди) по што-шта забораве; или нису, у брзини разговора ил перорације, по штогод ни схватили ни чули добро.

При читању популарно, разговетно написане књижице пак, сваки, ко је рад да ствар што боље и темељно појми и процени, може у њојзи све многобројне аргументе и цитате да проучи на тенане; а и пуноћа и темељитост доказивања имаће на читаоца, без сваке сумње, важна и трајна утецаја.

Те би књижице, осим тога, још и самим свештеницима биле у борби против нововерштине, што-но реч, десна рука, већ и стога, што би они отуда могли црпети довољно материјала за своје проповеди. А специјално би оне много вредиле за оне парохијане, чији свештеник не би био довољно кадар да се сам бори против најезде: те би се књижице бориле

место њега, и наш би народ и отуда могао доста сазнати, у какву провалију и пропаст душевну срља онај, који се баца у наручје тако настраној вери. —

Оснивање каквих „Духовно-просветних Друштава“ и „Братстава“, некако ми не одговара духу нашега народа. Бар за сада, мислим, да са оснивањем таквих удружења не би постигли праве сврхе. За сада би морали задовољни бити са пројектираним „Зборовима парохијскога свештенства“ и „протопрезвитератским мисионарима“, чиме би се могао временом, ако би се показало нужним, утрти пут и тим „Друштвима“ и „Братствима“ — са тенденцијом чисто религијозно-моралном, а никако социјално-економском, као што су то у нас већ неколико пута предлагали.

Па нисам ни за одржавање редовних „*ривашних религијозних зборов*а“, па још ако би се исти, у велику размаку од литургије с вечера одржавали. То ме некако и сувише подсећа на *collegia pietatis* Јакова Шпенера, из којих се онда излегне *ecclesiolae in ecclesia*, црквице у цркви: пијетизам и све његове опаке последице у западноме хришћанству. Бојим се, да би се у таким зборисањима и у нас ласно могло дати повода и којекаквим верским цепидлачењима; или би, у густој зимској сеоској мраку, након тих вечерњих састанака, при поласку дома, и сатана и демон неморала без сумње чинио своје (као што знам да се тако радо дешава и при сличним „римо-католичким момачким удружењима“) — из чега би се, дабогме, могла само још и већа зла изродити. Такви састанци морају дакле стојати у тесној свези са самим богослужењима, они морају имати обележје „*ванбогослужбених побожних састанака*“, ако смо ради, да до жељенога успеха дођемо. —

Још апелујем овде најзад и на саму нашу дневну штампу. Она би тако много могла помоћи свештенству нашем у овој, заиста тешкој и очајној борби. Ја видим како у других народа и сама дневна штампа одмах пригрли питање, које ступи ма у ком погледу на дневни ред, обраћа му најтемељнију пажњу, процењују се поједини назори, ничу противна мишљења, питање се пречисти, те се тиме долази до темељних и сталних начела. У нас пак дневна штампа већ толиким низом од година само око својих интерних, партијских ствари ломи копча,

као да се ње питања од ина значаја, па ни она, која просто у живац наших верских интереса засецају, просто и не тичу. Јеси ли ти либерал, самосталац, радикал — то је данас у нас главно; је ли пак у народа нашега чиста и чврста вера православна, и у колико смо ми сви, па и дневна наша штампа, просто дужни да се око тога бринемо и старамо без престанка — о томе, до јако, ето ни мислили нисмо.

Око тога дај да нас причупи бар јека трубе тако озбиљне и крајње опасности:

Назарени не дремају!

Др. Владимир Димитријевић
парох пештански.

Дозвола Барским Арцибискупима да се служе насловом Примаса Српскога.

Пресвијетли, Преповштовани Господин Шимун Милиновић, Арцибискуп Барски у држави Црне Горе, својим писмом од 2. јануара ове године, управљеним на Њ. Св. Папу Лава XIII., понизно је приопћио, како његови Претходници, барски Арцибискупи још од прастарих времена обичаваху носити назив и наслов Српскога Примаса, којим су се такођер потписивали на одредбе сабора колико Тридентинскога толико и Ватиканскога; исто тако и у ово наше доба исти данашњи Барски Арцибискуп није престао тај наслов уздржати и њим се служити. Он још надоставља, и ако због далеке старине и оскудице старих писаца не могу се навести поуздани и несумњиви документи о почетку и праву овога наслова, ипак је непобитна истина, да су колико праствари толико и најновији Барски Арцибискупи, не без кадикадашњег прекидања, ипак трајно и непрестано, исти наслов употребљавали. С тога поменути Арцибискуп, ухвативши пригоду свечаности двадесетпетогодишњице владања Њ. Св. Папе Лава XIII, побринуо се да поднесе понизну прошњу и молбу Његовој Светости у ту сврху, да споменути назив и наслов буде одобрен и потврђен на ухар Барских Арцибискупа, исто тако да буде њему и његовим Насљедницима апостолском влашћу и добротомношћу законита употреба истог наслова дозвољена. Његова Светост, зрело узевши све у обзир, и потпуно одговарајући милосерђу и благонаклоности, одредио је услишати поднесену молбу, те најприје исправљајући и исцељујући пуноћом Апостолске власти, ако се је штогод неисправна

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

увукло, било то у постанку наслова или у његовој употреби до садашњег времена, истом Апостолском влашћу благохотно и милостиво опростио је и изјавио: колико садашњи Барски Арцибискуп, толико његови законити Насљедници, да могу унапријед слободно и законито навивом и насловом Примаса Српских служити се, уздржати га и уживати, по обичају и одређеним уредбама за то од Апостолске Столице установљеним, укидајући и уништујући све што би се тому могло противити. Што се још овога тиче наредила је Његова Светост, да се ова конзисторијална одлука састави и опреми, и између акта Свете Конгрегације Конзисторијалне постави и чува.

Дано у Риму дне 7. марта Год. Господ 1902.

† Карло, Патријарка Цариградски
Тајник Св. Конв. Конгрегације.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Његова Светост) преузвишени господин патријарх *Георгије*, бавио се је прошлих дана у Будимпешти, а вратио се у Своју резиденцију у прошлу среду.

(† Барон Јован Живковић). У прошли уторак 26. марта о. г. у 2 сата у јутро преминуо је у Загребу барон *Јован Живковић-Фрушкогорски*, умировљени предстојник кр. земаљске владе одеда за унутарње послове, члан краљевинског суда. Барон Живковић рођен је у Карловцима 21. априла 1826. г., где је изучио основну школу и гимназију, а филозофију (VII. и VIII. разред гимназије) у Јегри, правне науке у Печују и Пожуну. До свога умировљења заузимао је, и по званичним положајима и као изврстан парламентарца и политичар, видно, а често и одлучно место и улогу у политичком животу и развиту краљевина Хрватске и Славоније.

Г. 1872. био је потпредседник земаљског сабора, на којој се части захвалио, кад је 1873. именован био оделним предстојником, а као такав је остао до 1883., које године је умировљен.

Био је посланик скоро на свима нашим саборима од г. 1861., а г. 1875—1879. и члан (првог) Саборског Одбора. На сабору 1897. изабран је за потпредседника. И част потпредседничку и мандат посланички положио је год. 1899. после Загребачке конференције тадање већине саборске, јер се није слагао са закључком те конференције, да се

Круни шаље представка ради сазива сабора. У нашој народно-црквеној аутономној политици није био никад одлучна, одређена правда. До г. 1897. хтео је увек да буде у улози неког „посредника“, али никад са успехом. Г. 1897. нашао се у колу, које није било за њега, као што није било ни за многе друге. Оставка на потпредседништву и полагање мандата била је неизбежна последица кривог положаја, у који је ушао — кривицом својом. Био је један од оснивача Српске Банке у Загребу, с почетка и председник управног одбора њезиног. На свему што је доброга своје народу учинио, нека је хвала барону Јовану Живковићу! Лака му земља и вечан спомен!

Разне белешке.

(† Епископ Јован Голдиш). Дана 23. марта о. г. преминуо је у Араду тамошњи румунски православни епископ Јован Голдиш у 66 својој години. Имаће своје од 60.000 К. оставио је румунској цркви. Према својој последњој наредби сарањен је у српској задужбини манастиру Ходошу. За епископа је изабран био 1899. г. Бавио се и науком, те га је румунска Академија у Будимпешти изабрала за члана дописника. Привремену управу Арадске дијецезе преузео је архимандрит Август Хамзеа.

(Протест хрватског епископата). Поводом поститивног споразума Црногорске владе и Ватикана, гледе познате измене у називу Светојеронимског завода, поднео је надбискуп Врхбосански Јосип Штадлер, у име хрватскога римокатоличкога епископата, представку Папи, у којој се жали и протестује против учињене измене и заклина папу, да поврати Светојеронимском заводу назив „pro croatica gente“. У тој представи, коју је надбискуп Штадлер особно предао папи, казано је, да се „narod na prvu vijest, da je sveta stolica usljed zahtjeva diplomatskih, iznešenih od malene Crne Gore glede zavoda sv. Jeronima došla do zaključka, da promijeni ovo ime, već proglašeno u navedenom apostolskom breveu — „pro croatia gente“ — i da se povrati na zastarjeli i danas bezsmisleni naziv ilirski, uzrujava jednako u svim svojim slojevima i osjeća se duboko ogorčen i uvrijeden dotle, da su neki došli do žalosne misli, da se radi toga čina odcijepi od Rima i da pogju na raskol“.

И поред све ове претње папа ја одговорио Штадлеру: „Ја сам одлучио више не мењати ништа, него нека заводу св. Јеронима остане старо име“. Да од претње у представи написане неће бити ништа, за то нам јамчи и сам онај, који је претњу написао.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

(Статистички податци о манастирима у Русији). По последњим званичним податцима у православној руској цркви има манастира за калуђере 380, и у њима 6.772 калуђера и 4.107 послужника, свега 10.879 браће. Манастира за калуђерице има 171 и у њима 4.941 калуђерица и 12.966 послужница, свега једних и других 17.907. Укупно дакле што мастира за калуђере, што за калуђерице има 551 и при њима 929 цркава. Болница, које манастири издржавају има 76. са 836 болесника, а сиротињских домова, које опет манастири издржавају има 64 са 1.097 сиромаша. Треба још додати, да у многим руским манастирима постоје штампарије, школе са животопис, школе за неке занате и пољоделске школе.

(Православни храм на Јелеонској Гори.) Пре две до три десетине година одлучише Руси, да на месту, где се наш Господ Исус Христос узнео на небо, подигну прикладан храм. И жртвама православног руског народа и настојањем руске духовне мисије у Јерусалиму, савладане су све неприлике, које су сметале изведењу те свете мисли. И на томе светом месту, са кога се Спас наш узнео Оцу својме, узносеће се и већ се 16 година узносе умилне молитве православног свештеника и народа к небесном Оцу нашему „**во повсюд православыхъ!**“ Није то утеха само за православног народ руски, већ и за сваку душу истинито православног, за све нас.

(„Црквено-приходскія школы“) (црквено парохijske школе) најсветлија су сведочба за неуморни рад православног руског свештенства око просвете народне, а у духу свете вере и цркве Христове. Ове школе подижу се ради тога, да се деца у њима у строго хришћанском духу васпитају, то с једне стране, а с друге и ради тога, да народ може уживати благодати школе и у оним крајевима, где влада не доспева, да подигне школу. У први мах свештенство је само подизало те школе, смештало у својим становима, набављало потребни намештај и вршило службу учитељску. Жене свештеничке такођер су помагале у раду школском. Свети Синод Петроградски заузео се свом снагом за ове школе, те је и постигао, да се данас може и извесна свота давати појединим епархијама за школе у помоћ. И сама влада увидила је, да парохijske школе нису баш на одмет, те им је и она наклоњена. До закона од 13. јуна 1884., који је публикован 1. јануара 1885., и који је удесио одношаје тих школа, било је у свима епархијама 4.547 парохijsких школа са 105.148 ђаха. У течају пак 1885. год. отворено је нових 2.007 школа, у којима се учило

48.845 деце. — У којој се земљи за годину дана, својевољним жртвама народа, може 2000 школа отворити, та земља и народ тај весело може гледати у будућност. А православно руско свештенство оваковим радом показује, да зна шта хоће и да од трудова и жртава не преза. Па онда нек рече слободно, ко хоће, да православна црква, као просветни фактор, ништа не вреди. Поред оваких успеха руског свештенства зар нису комични којекакви, Етингери по „*Katoličkom Listu*“?!

(Православна црква на полуострву Аљашки.) На западној обали северне Америке пружио се у море полуострво Аљашка, коме су, као продужење, алеутска острва. На томе комаду, негда (до год. 1867.) рускога поседа, живе Алеути, Ексимоси и Креоли. Међу те непросвећене народе послала је руска црква проповеднике Христова Еванђелија, да их из сјени смртне изведу и божанском светлосћу православне хришћанске науке и живота просветле. Посао је био тежак, али Бог је увек са својом црквом и Он благосиља успехом трудове својих слугу. Данас у томе крају дише преко 12.000 православних душа и клања се јединоме истинитоме Оцу небесном, у 9 цркава и 35 капела. Главни центри овог православног стада су у Унаљашки, Ситхи, на острву Св. Ђорђа и у Вјеловској. Храмови су у тим местима управо велељепни, а подигнути су трудом и жртвама самих урођеника, који православно цркву толико љубе, да није било ни једног случаја одпадиштва од привославља. Па они, који још нису тајном св. крштења уведени у крило свете православне цркве, одушевљени су за њу. „*Церковный Вѣстникъ*“ износи један случај који се догодио у Ситхи. Неки римски епископ трудио се да докаже неком нехришћанину урођенику, како је само у крилу римске цркве могуће спасење. После дугог говора и доказивања покаже урођеник римском епископу руком на крст са цркве православне, те му рече: „Погледај крст на цркви белага цара. Тај крст гледали су наши дедови и очеви, и ми смо се сродили с њиме; он као дед наш, са учешћем гледа нашу жалост и радост. И ево ти велм, да ћу само под његовим сјајем умрети!“ И то није била само фраза; после кратког времена примише православље 52 урођеника, а међу њима био је и онај, што је римском епископу овакав одговор дао.

(Православна црква на острву Кипру.) Кипарска је црква автокефална. Своју автокефалност добила је на III. вас. сабору 431. год. Постоји данас из једног архиепископа, који има своје седиште у

главној вароши острва — Никизији (турски, Лефкош) и из три епископије: у Пафосу, Китију и Кипринији. Становника има свега 200.000, од којих је 159.000 православних, 38.000 Турака, 2000 протестаната, 500 римокатолика и 500 маронита. Много је православна кипарска црква претрпела у пређашње доба, особито у почетку XIII. века, за владе Хуга I. Лусињана, кад су готово сви Кипријоти морали били полатинити се. У II. половини XVI. века латини су били прогнати, и православна је вера опет успостављена била. Но од како су Енглези 1879. г. узели управу Кипра, православна је црква поново подвргавана била разним и честим неприликама како од стране римских тако и протестантских мисионара. Већом се безобзирношћу труде мисионари римски него протестантеки. Средства којима се мисионари служе, то су она иста, којима се служи пропаганда у другим местима; а уз то при деловању код Кипријота, позивљу се још и на историјску прошлост, кад је острво било под латинима за време крстоносних ратова, и за тим под Млечићима. Али уздајући се у свет кипарских архиепископа, држимо, да ће рад пропаганда узалудан бити.

Књижевни огласи.

АПОСТОЛИ

ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ, КОЈИ СЕ ЧИТАЈУ ПРЕКО ЦЕЛЕ ГОДИНЕ

ПРИРЕДИО

прота Васа Николојевић парох Иришки
с БЛАГОСЛОВОМ

*Његове Светости, преузвишеног Господина Георгија,
патријарха српског.*

Цена брошираном — — — 1.50 К
везаном — — — — — 2.00 "
у сафијану — — — — — 2.50 "
За Србију броширано — — 2 Динара.

Управа

Срп. Манастирске Штампарије у Ср. Карловци.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 21 1—3

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место српске вероисповедне мешовите школе у Ст. Врбасу.

Плата је 410 К. у готовом новцу, за држање пофторне школе 80 К., 12 $\frac{1}{2}$ ланаца — по 2000□
—хвати ораће земље, на коју земљу учитељ све

терете како државне тако и општинске сам сноси, слободан став, састојећи се из три собе, кујне, коморе, штале и т. д. и поред школе лежећи врт. У име зимског огрева добија изабрани учитељ угља колико му је нужно. Од погребана и парастоса по 2 К. Пет пута петогод. доплатак по 100 К. Уједно се примећује, да је просечна годишња аренда учитељске земље 900 Круна.

Изабрани учитељ предаваће у оним разредима које му шк. одбор додели, а у своје знање ступа 1. септ. ове године

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом. Првенство имају они који се лично представе. — Рок пријаве је 5./18. мај. — Молбенице ваља упутити председништву месног шк. одбора.

Из седнице месног шк. одбора држане у Ст. Врбасу 24. марта (6. априла) 1902.

Месни школски одбор.

Бр. Е. К. 129. ех. 1902.

2—3 20

СТЕЧАЈ.

За стално попуњење упражњеног мјеста пароха у парохији I. класе у Плашком и са њим скопчаног мјеста окр. протопрезвитера протопрезвитерата Плашчанског расписује се овим стечај. Рок компетовању отвара се до 25. априла (8. маја) 1902. године.

Из сједнице Епарх. Коизисторије, држане у Плашком, 14/27. марта 1902.

Михаилъ

СТЕЧАЈ. 18 3—3

На упражњено учитељско место у Дињашу, овим се расписује стечај. — Редовна плата учитељу је 800 круна, у име пофторне школе 4 ланца ораће земље, на коју учитељ порез и еквивалент плаћа; за скономску школу ако је за исту оспособљен 80 круна, за свој огрев 80 круна; за паушал 20 круна. — Осим тога уживаће стан од 2 собе, кујне, коморе, шуне, штале и баште од 400² хвати.

Изабраном учитељу спадаће у дужност шк. уредбом прописане предмете у школи предавати, децу у цркв. појању обучавати, и недељом и празником при богослужењу у цркви појати.

Рок стечају 6 недеља од првог увршења.

Молбенице са нужним сведоџбама, ваља слати на месни школски одбор.

Из седнице месн. шк. одбора држане у Дињашу 10. (23.) марта 1902. год.

Школски Одбор.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, кртова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целиваћих и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

✻ ✻ ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО. ✻ ✻

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — поднашам на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуна и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини.

С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ

у Новом Саду, Дунавска улица.

2-20 19

Највећи, најлепши, најбољи и најјефтинији избор у одеждама, барјацима, литијама, стихарима, завесама, палонима и осталим црквеним утварима налази се само у

СТОВАРИШНОЈ РАДЊИ ПОЗЛАТАРСКЕ РАДИОНИЦЕ

ЛУЈА ТАУША

У НОВОМ САДУ, код „Златног Крста“
ДУНАВСКА УЛИЦА (ОСНОВАНА 1883. ГОД.)

Сваки уштеђује свој новац ако моју радњу не презире, а баца га, ако се даје наговорити, те исту мимоиђе!

Као стручњак и произвађач у стању сам, да са свим овима у мојој отвореној радњи налазећим се, а у мојој радионици солидно израђеним срп. православним црквеним предметима са врло умереном ценом послужим.

Стотинама писмених признања.

Услед наступајућих празника сам ове цене знатно смањно. Н. пр. Једна солидна израђена одежда са припадајућим прибором од полусвиленог црквеног дамаста 2 и 3 cтm. широким бортнама, лепом и добром поставом само 28 фор. Од Лампасо у разним цркв. бојама . 35 фор. Брокад трајним златом уткан 35 фор.

а тако и по цену од 45—100 до 300 фор.

Ствари које се не допадају примам натрат и замењујем другим. Пресвета Богородица из Русије са металом кована и позлаћена, са 10 cтm. широким позл. оквиром стаје 8 фор., величина 36—42 cтm. А од кина сребра урезом украшена и позлаћена из „Икоњни и киотниј магазинъ Ст. Петербург и Москви“ са 10 cтm. широким позлаћеним оквиром, стаје 10 до 12 фор. — величина 40—45 cтm.

Илустровани ценовник па и мустре шаљем бесплатно.

Телеграм адреса: Тауш, Нови Сад.

21 1-2

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом тазаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 217.